

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Сендецького Володимира Романовича на тему: «Кадрове забезпечення судової реформи 1864 р.: на матеріалах функціонування судових палат в українських землях», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Дисертаційна робота Сендецького Володимира Романовича на тему: «Кадрове забезпечення судової реформи 1864 р.: на матеріалах функціонування судових палат в українських землях» була розглянута на засіданні міжкафедрального семінару, який було проведено 30 березня 2026 року, протокол № 8.

1. Актуальність теми дослідження. В умовах формування України як правової держави важлива роль відводиться судовій гілці влади. Судова влада виконує важливу інтегруючу та стабілізаційну функцію, сприяючи підтриманню балансу та гармонії в соціумі. Функціонування судових органів, побудоване на принципах верховенства права, гарантує захист прав і свобод людини та громадянина, які закріплені Конституцією України, а також забезпечує дотримання законних інтересів юридичних осіб, суспільства та держави.

За роки незалежності судова система країни проходила численні етапи реформування, які здебільшого торкалися організаційної структури судоустрою. Проте питання кадрового забезпечення, яке є ключовим елементом для забезпечення високої якості правосуддя, залишалось менш пріоритетним. Сьогодні судова система потребує впровадження сучасних підходів до кадрової політики, що враховували б актуальні тенденції розвитку суспільних відносин, міжнародний позитивний досвід і високий професіоналізм працівників у реалізації принципів справедливості та верховенства права. При цьому важливо долати існуючі недоліки в професійній діяльності суддів та працівників апаратів судів.

Юридична діяльність має свої особливості, серед яких важливість не лише ґрунтовних теоретичних знань, а й практичного опанування правозастосовчими технологіями. Випускники сучасних юридичних закладів освіти мають бути належним чином підготовленими до роботи з діловодством та виконання професійних обов'язків у структурах різної відомчої належності. Водночас вони повинні набувати навичок публічних виступів, зокрема в судових засіданнях. Такий підхід зменшує небезпеку виникнення слідчих і судових помилок, а також сприятиме відновленню довіри громадян до отримання якісної та професійної юридичної допомоги.

Суттєво сприяти вирішенню проблеми забезпечення системи правосуддя висококваліфікованими кадрами здатне впровадження сучасних освітніх технологій у процес розробки концепцій підготовки юридичних фахівців. У цьому контексті постає необхідність глибокого аналізу досвіду

попередніх поколінь у сфері теоретичної освіти та практичного навчання юристів, щоб адаптувати та творчо переосмислити напрацьовані методи. Особливу зацікавленість викликає механізм підготовки фахівців, який функціонував в умовах судової реформи 1864 року.

Судова реформа запровадила новий формат судової системи, вона могла бути зреалізована лише за участі висококваліфікованих юристів, що відповідали визначеним вимогам. Участь у судовому процесі, заснованому на принципах змагальності та прозорості, вимагала не лише досконалого знання законодавства, а й навичок критичного аналізу фактів та прийняття рішень на підставі правових положень. У зв'язку з цим розробка проєктів судової реформи привернула увагу до питання підготовки кадрів для нової судової системи. Перед законодавцями постало завдання створення спеціального механізму для підготовки кваліфікованих фахівців, здатних забезпечити ефективне функціонування органів правосуддя.

Наведені аргументи значно підкреслюють важливість досліджуваної проблематики і підтверджують її актуальність у сучасних умовах. Глибокий та всебічний аналіз кадрового забезпечення судової реформи 1864 року матиме значущий вплив на процес удосконалення національної судової системи. Це дозволить не лише уникнути помилок і недоопрацювань минулого, але й забезпечить раціональне використання накопиченого позитивного досвіду у сфері судочинства для його ефективного застосування в сучасних реаліях.

Теоретичну основу дисертації склали праці відомих вітчизняних науковців, серед них: С. Бандурка, О. Биркович, М. Бурдін, Є. Бутирін, О. Гаряга, Ю. Гоцуляк, К. Добкіна, І. Доляновська, В. Єрмолаєв, Е. Іскендеров, О. Ковалишин, В. Корольова, В. Кравчук, С. Крушинський, Г. Лаврик, Ю. Левчук, Н. Лешкович, В. Лизогуб, О. Липитчук, В. Максимова, А. Меланчук, О. Нестерцова-Собакар, С. Обрусна, В. Павелко, В. Панченко, І. Поляков, С. Прилипко, В. Прус, В. Рум'янцев, Р. Савуляк, О. Самойленко, О. Сарнацький, О. Святоцький, О. Серєда, О. Серяков, Д. Сімонович, В. Скоморовський, І. Скуратович, Д. Слинко, О. Соп'яненко, Н. Степаненко, В. Сухонос, О. Таваркіладзе, І. Усенко, О. Феоктістова, А. Француз, А. Цибуляк-Кустевич, Д. Чепкаленко, О. Чудновський, В. Шандра, Т. Шаравара, О. Ярмиш, М. Яцишин та інші.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконувалось в рамках науково-дослідної теми кафедри теорії та історії держави і права юридичного факультету Вищого навчального закладу «Університет економіки та права «КРОК» «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення прав людини та дитини в умовах розбудови правової, демократичної, соціально-орієнтованої держави з широко розгалуженими інститутами громадянського суспільства» (номер державної реєстрації: 0118U001384).

3. Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що за своїм змістом та характером дисертація є першим у вітчизняній юридичній науці дослідженням, де на матеріалах функціонування судових палат в

українських землях у кінці XIX – на початку XX ст. здійснено комплексний історико-правовий аналіз кадрового забезпечення судової реформи 1864 р. Результати дослідження відображено у наступних теоретичних та практичних положеннях:

вперше:

– встановлено, що судова реформа 1864 р. сприяла формуванню нової судової служби, що включала запровадження юридичної професії. Юристи, як професійна спільнота, здобули автономію у сфері правозастосування, яка була їм довірена. Реформа суттєво вплинула на розвиток юридичної освіти та науки, появу численних спеціалізованих видань юридичного спрямування, а також започаткування діяльності наукових юридичних товариств, що стало основою для подальшого становлення й удосконалення правової системи;

– охарактеризовано, що основна проблема незадовільної роботи судової системи в дореформенний період полягала не лише у недосконалісті законодавчої бази, але й в низькому професійному рівні та моральній недоброчесності суддів і судових чиновників. Її вирішення визначало потребу підготовки за короткий проміжок часу значної когорти освічених, компетентних і моральних юристів. Це зумовило реформу правової освіти, зокрема відкриття юридичних спеціальностей в закладах освіти із залученням до викладання провідних фахівців-юристів того часу;

– проаналізовано, що поява професійних юристів нового типу стала справжнім розривом із усталеними інституційними традиціями російської імперії, для якої впродовж тривалого часу характерним було беззаперечне домінування виконавчої влади, у той час як судова влада займала другорядну роль. Багато із них вбачали своє життєве покликання у прагненні утвердити верховенство закону, розвинути сучасну й ефективну судову систему та загалом закласти основи правової держави;

– доведено, що імперський самодержавний режим, хоча й проголошував західноєвропейські принципи функціонування судової системи, на практиці повною мірою їх не сприймав. Запозичуючи західні форми, часто ігнорувався їхній сутнісний зміст. Більше того, навіть самі форми могли бути відкинуті, якщо їхнє впровадження хоча б опосередковано загрожувало владі царя. Самодержавство поєднувало прагнення впровадження законності та порядку в державі з паралельною боротьбою проти того ж порядку та законності у випадках, коли це могло обмежити абсолютну волю монарха. Така подвійність російської політико-правової культури чітко демонструє перевагу верховенства особистої влади над верховенством права;

удосконалено:

– домінанти про те, що судова реформа 1864 року кардинально змінила систему правосуддя. Нова реформа впроваджувалася на засадах правової системи, що включали незалежність судів, рівноправність усіх громадян перед законом, принцип змагальності сторін та відкритість судових процесів. Ключовим гарантом незалежності судової гілки влади стала незмінюваність суддів. Посади займали професійні судді, які призначалися пожиттєво, що

служувало важливим захисним механізмом, адже забезпечувало їм стабільність навіть у випадках ухвалення рішень, що не відповідали інтересам виконавчої влади. Окрім цього, реформа скасувала суворо формальні докази і таємницю канцелярії, запровадивши обвинувальний процес, спрямований на об'єктивність та справедливість;

– положення про специфіку впровадження судової реформи 1864 р., котра поширювалася лише на ті губернії Російської імперії, де були створені органи місцевого самоврядування – земства та міські думи. Саме ці органи обирали мирових суддів і присяжних повірених. У тих же губерніях, які частково зберігали риси своїх попередніх адміністративних систем або мали власні національні особливості, реформа впроваджувалася поступово та з великим відставанням. При цьому відмовлялися від виборчого принципу, замінюючи його урядовим призначенням на посади, які в інших регіонах залишалися виборними;

– твердження про те, що численні спроби інтегрувати державні установи в рамки правових норм постійно наштовхувалися на опір імперської влади, що доволі чітко демонструє складність реформування правової системи в російській імперії. У результаті цього судовим органам так і не вдалося отримати повну незалежність від адміністративної влади, що стало постійним джерелом конфліктів між двома інституціями. Судова реформа не набрала характеристики всестановості, оскільки для селян залишено волосний суд, заснований на звичаєвому праві, а також функціонувала система спеціальних судів – військових і духовних. Призначення суддів у цих структурах здійснювалося з необхідністю узгодження кандидатур на усіх етапах;

– поняття щодо сутності кадрового забезпечення судової реформи, під якою слід розуміти комплексну та цілісну систему принципів, методів, способів, форм, заходів і засобів, які забезпечували правове регулювання службових відносин усіх працівників. Це охоплює усі аспекти, пов'язані з виникненням, зміною та припиненням їх професійної діяльності у органах судової системи на відповідних посадах.

набули подальшого розвитку:

– положення про особливість судових перетворень російської імперії середини XIX ст., котрі полягали у суттєвій трансформації системи правосуддя з урахуванням нових суспільно-економічних і політичних викликів. Ключовим етапом цього процесу стало проголошення судової реформи 1864 року. Відповідно до неї, було впроваджено нові елементи судової системи, зокрема мирові суди, а також створено загальні суди: окружні суди, судові палати та касаційні департаменти Сенату. Для реалізації цієї реформи територію Російської імперії розділили на судові округи, керовані судовими палатами. Основними завданнями цих палат стали: розгляд апеляційних справ, уже вирішених окружними судами без участі присяжних, а також судочинство у справах про державні та службові злочини на рівні першої інстанції;

– твердження про те, що принципи швидкого, рівноправного та справедливого судового процесу, проголошені під час судової реформи у російській імперії, не завжди вдавалось. Надмірна тривалість розгляду судових справ, особливо тих, що стосувалися державних і службових злочинів, а також значний обсяг судових витрат, які часто виявлялися непосильними для більшості населення, створювали певні суперечності в реалізації основних принципів реформи;

– постулати щодо врахування практичного досвіду трансформаційних процесів судової системи російської імперії другої половини XIX – початку XX століття. Аналіз історичного досвіду реформ є важливим інструментом для об'єктивного осмислення минулого, ідентифікації проблемних аспектів функціонування правосуддя та недопущення повторення попередніх помилок. Досвід удосконалення судових механізмів періоду російської імперії дає змогу критично переосмислити найбільш вразливі місця цієї системи та врахувати виявлені уроки в процесі модернізації сучасної судової гілки влади. Відновлення й глибокий аналіз історичних фактів у світлі безперервного суспільного прогресу забезпечують цінну базу для формування стратегії вдосконалення національного правосуддя.

4. Теоретичне значення результатів дисертації.

У дисертації на основі ґрунтовного вивчення матеріалів функціонування судових палат в українських землях у кінці XIX – на початку XX ст. здійснено комплексний історико-правовий аналіз кадрового забезпечення судової реформи 1864 р.

Сформульовані у дисертації положення та висновки поглиблюють наукові уявлення про особливості кадрового забезпечення судової реформи 1864 р., а також дають змогу провести історико-правові паралелі із сучасними викликами у сфері судочинства.

Отримані результати можуть бути використані як методологічна основа для подальших досліджень у галузі історії держави і права, теорії держави і права, порівняльного правознавства, а також при розробленні науково обґрунтованих підходів до вдосконалення судово-правових реформ в Україні.

5. Практичне значення результатів дисертації полягає в їхньому потенційному використанні в таких напрямках:

1. У правотворчості – висновки та пропозиції, сформульовані в дисертаційному дослідженні, можуть слугувати основою для підвищення ефективності розробки нормативно-правових актів, а також для виявлення та усунення наявних прогалин і колізій у чинному законодавстві.

2. У правозастосовній діяльності – результати дослідження матимуть практичну користь у межах реформування судової системи на сучасному етапі державного розвитку України.

3. У науково-дослідній сфері – запропоновані ідеї можуть бути застосовані під час вивчення питань, пов'язаних із реалізацією судової реформи.

4. У навчальному процесі – матеріали роботи стануть корисними для студентів і викладачів у рамках дисциплін «Історія держави і права України», «Історія України», «Історія політичних та правових вчень», «Політологія», «Теорія держави і права» та спеціалізованих курсів у закладах вищої освіти, а також у процесі написання підручників і навчально-методичних посібників.

6. Особиста участь автора в одержанні наукових і практичних результатів, що викладені в дисертаційній роботі.

Дисертація є самостійною роботою. Висновки й положення наукової новизни одержані автором самостійно. Дисертантом було опубліковано 7 праць за темою дисертації.

Дисертаційне дослідження виконано на кафедрі теорії та історії держави і права Вищого навчального закладу «Університет економіки та права «КРОК». Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор, професор кафедри теорії та історії держави і права Скоморовський Віталій Богданович.

Розглянувши звіт подібності щодо перевірки на плагіат, рецензенти дійшли висновку, що дисертаційна робота Сендецького В. Р. є результатом самостійних досліджень і не містить елементів плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело. Дисертація характеризується єдністю змісту та відповідає діючим вимогам її оформлення.

7. Список опублікованих праць за темою дисертації.

Основні положення та висновки дисертаційного дослідження знайшли своє відображення у 7 наукових працях, 3 статті опубліковано у наукових періодичних виданнях України, що включені до міжнародних наукометричних баз (дві із них написані автором у співавторстві), 1 наукова стаття, у закордонному виданні, що проіндексоване у базі даних Scopus (у співавторстві), а також 3 публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації.

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

Статті у наукових періодичних виданнях України, які включено до міжнародних наукометричних баз:

1. Скоморовський В., Сендецький В. Трансформаційні процеси системи судочинства в українських землях після Судової реформи 1864 року. *Legal Bulletin*. 2023. № 2(8). С. 10-16. DOI <https://doi.org/10.31732/2708-339X-2023-08-10-16>

2. Сендецький В. Р. Вплив Судової реформи 1864 року на становлення адвокатури в Україні. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. Серія ПРАВО. 2024. Випуск 83: частина 1. С. 94-99. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.83.1.12>

3. Скоморовський В., Сендецький В. Відображення норм цивільного процесуального права у судових статутах 1864 р. *Науковий вісник публічного*

**Наукова публікація за темою дисертації у науковому періодичному
виданні, проіндексованому у базі даних Scopus**

1. Kelbia S., Dziubak S., Sendetskyi V., Lutskyi R. Value of the European understanding of the rule of law for the development of the modern democratic state: Theoretical and historical aspect. *Social & Legal Studios*. 2025. Vol. 8. №. 1. Pp. 82-95. DOI: <https://doi.org/10.32518/sals1.2025.82>

Публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Сендецький В. Р. Створення судових палат в Україні у ході реалізації Судової реформи 1864 р. *Держава, регіони, підприємництво: інформаційні, суспільно-правові, соціально-економічні аспекти розвитку: тези доповідей V Міжнародної конференції (7 грудня 2023 р.)*. Київ: Університет «КРОК», 2023. <https://conf.krok.edu.ua/SRE/SRE-2023/paper/view/1665>

2. Сендецький В. Р. Кадрове забезпечення окружних судів після судової реформи 1864 року. *Держава, регіони, підприємництво: інформаційні, суспільно-правові, соціально-економічні аспекти розвитку: тези доповідей VI Міжнародної конференції (5-6 грудня 2024 р.)*. Київ: Університет «КРОК», 2024. <https://conf.krok.edu.ua/SRE/SRE-2024/paper/view/2379>

3. Сендецький В. Р. Система мирової юстиції за судовою реформою 1864 р. *Традиційні та інноваційні підходи до наукових досліджень: збірник наукових праць з матеріалами X Міжнародної наукової конференції, м. Луцьк, 26 грудня, 2025 р. / Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця: ТОВ «УКРЛОГОС Груп», 2025. С. 185-188. <https://archives.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/issue/view/26.12.2025/75>*

ВВАЖАТИ, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Сендецького Володимира Романовича на тему «Кадрове забезпечення судової реформи 1864 р.: на матеріалах функціонування судових палат в українських землях», відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти (наукових установ), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (із змінами), наказу МОН України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертацій» за № 40 від 12 січня 2017 року та пп. 5, 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами)

РЕКОМЕНДУВАТИ дисертацію Сендецького Володимира Романовича на тему «Кадрове забезпечення судової реформи 1864 р.: на матеріалах функціонування судових палат в українських землях», до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Головуючий на засіданні
міжкафедрального семінару
доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри теорії та історії
держави і права Університету «КРОК»

Сергій ПРИЛИПКО

Секретар

Єлизавета КРАВЧУК

Підпис: ПРИЛИПКО засвідчук
Директор департаменту кадрів Вищого навчального закладу
Університету економіки та права "Крок"
Олександра ПАЛАНЦЬ
" 20 " 04 2026 р.

